

Poznámka k problému vedomého porušovania autorských práv v prácach študentov

Jesenák Karol · Prírodné vedy

07.05.2012

V študentských prácach, bez ohľadu na to o aký stupeň vzdelávania ide, sa stretáme s dvoma odlišnými prípadmi porušovania autorských práv. Prvému prípadu, ktorým je ich nevedomé porušovanie, spolu s nekorektným zaraďovaním cudzích dokumentov do vlastných prác, sa venuje predchádzajúci článok publikovaný v tomto časopise (1). Tento text sa venuje druhému prípadu, vedomého porušovania autorských práv, formou kopírovania veľkých súborov cudzích odborných prác.

Spoločným znakom väčšiny doterajších príspevkov, zaoberajúcich problémom plagiátorstva v prácach študentov na Slovensku, bolo poukázanie na neetické správanie študentov, ktorí za hlavný dôvod štúdia na vysokej škole považujú získanie potvrdenia o úspešnom ukončení štúdia, s odkazom na pochybnú kvalitu školy, ktorá takéto jednanie umožňuje. Najznámejším výsledkom doterajších snáh o potlačenie vyššie zmieneného javu na Slovensku, je zavedenie antiplagiátorských programov pre testovanie bakalárskych, diplomových a doktorandských prác na vysokých školách.

Zásadnou otázkou, ktorá by mala ovplyvňovať rozhodovanie o tom, či je vôbec nutné sa problémom plagiátorstva na Slovensku zaoberať, je to, aký je vlastne rozsah tohto javu. Získať však údaje o percentuálnom zastúpení minulých prác, obsahujúcich kopírované časti cudzích prác, je v súčasnosti technicky nemožné. I keď sa dá predpokladať, že ich zastúpenie je (pravdepodobne) úplne mizivé, problémom je ich mimoriadna publicita v prípade, ak je toto plagátorstvo odhalené. Priamym dôsledkom tohto odhalenia je výrazné poškodenie mena príslušnej vysokej školy.

Napriek vysokej cene antiplagiátorských programov a ich veľmi obmedzenému použitiu iba pre prípady falzifikácie v rámci súboru najnovších študentských prác na Slovensku, a napriek širokým možnostiam ich znefunkčnenia metódou formálnych úprav kopírovaných textov, je ich popularita obrovská. Tá súvisí predovšetkým so strachom vedení vysokých škôl z neželanej popularity.

Dá sa predpokladať, že z pohľadu väčšiny učiteľov prírodných a technických vied (pre odbory humanitných vied sa autor tohto textu nepovažuje za kompetentného), sú správy o kopírovaní cudzích študentských prác takmer nepochopiteľné. Hlavnú zodpovednosť za študentské kvalifikačné práce nesie ich školiteľ. Je prirodzené, že je v jeho záujme, aby stanovil originálny cieľ práce, čo znamená, že už od začiatku je

vylúčené, aby táto práca mohla byť výsledkom kopírovania predošlých prác. Cieľom študentskej práce však môže byť aj konfrontácia výsledkov nejakej vlastnej metódy, s výsledkami získanými inými metódami. Tento prípad tiež úplne vylučuje „opísanie“ cudzej experimentálnej práce.

Ak už aj pripustíme, že vedúci študentskej práce ju zadal – úplne nelogicky a aj proti vlastným záujmom tak, že neobsahuje ani zrnko originality, týkajúcej sa cieľa, metodiky alebo stratégie prístupu k riešeniu, je veľmi ťažké úveriť tomu, že po prečítaní najviac piatich viet predloženej práce nezbadá, že ich autorom nie je jeho študent. Totiž pôvodný text drvivej väčšiny študentov, a to bez ohľadu na ich prospech, obsahuje značné množstvo formálnych a obsahových chýb, ktoré sú jasným indikátorom ich originalnosti.

Výnimočne, problémom snád' môže byť posúdenie pôvodnosti niektorých čiste kompilačných prác, ktoré vďaka chýbajúcemu nadhľadu ich autora, často sa môžu stať nie celkom vydarenou „kolážou“ prác iných autorov. Z vyššie uvedeného si možno vyvodit' dva racionálne zdôvodniteľné vysvetlenie plagiátorstva v študentských prácach:

1. Nejestvuje reálny školiteľ bakalárskej, diplomovej alebo doktorandskej práce
2. Absentuje reálna kontrola vyššie uvedených prác zo strany recenzentov, členov komisií a ostatných účastníkov obhajoby týchto prác.

Nie je vylúčené, že jeden z hlavných dôvodov vzdania sa participácie na reálnom vedení študentských prác, je veľký počet vedených prác z pozície formálneho školiteľa. To sa však dotýka všeobecného problému, ktorým je poberanie platu za neexistujúcu prácu. Z hľadiska formálneho hodnotenia pedagogickej práce na základe počtu skončených bakalárov, diplomantov alebo doktorandov, sa však v tomto prípade jedná o výborného učiteľa.

Pri súhrnnom pohľade sa azdá, že antiplagiátorské programy plnia predovšetkým funkciu alibistického riešenia. Zároveň však nemožno uprieť, že aspoň čiastočne riešia problém najjednoduchších a najstupídnejších foriem plagiátorstva na našich vysokých školách.

Pravdepodobne za „vrcholné číslo“ medzi spôsobmi, ako získať vysokoškolský diplom (nielen) na Slovensku, je objednanie si kvalifikačnej práce u komerčnej organizácie. Aj v tomto prípade je tiež hlavná zodpovednosť na bezprostredne zainteresovaných učiteľoch. Zaujímavé však je, vypočuť si takmer recidívne sa opakujúci argument zo strany študentov, kupujúcich si tieto práce. Ten znie: „*ušetrený čas sa dá predsa využiť omnoho lepšie*“. I keď nie je celkom jasné, čo v tomto prípade „*lepšie využitie času*“ znamená, je možné, že vzhľadom na kvalitu niektorých svojich učiteľov, by mohlo mať toto tvrdenie aj celkom racionálny obsah.

Čo sa týka firiem, ktoré sa zaoberajú písaním bakalárskych, diplomových a doktorandských prác, možno ich považovať za najnevinnejšie zo skupiny všetkých zúčastnených aktérov. Možno však, že detailná daňová kontrola ich príjmov by mohla viesť ku objektívnejšiemu pohľadu na početné zastúpenie týchto prác vo fakultných knižniciach našich vysokých škôl.

Podakovanie

Dovoľujem si poďakovať za cenné pripomienky Doc. RNDr. Alexandre Šimomonovičovej, CSc. a RNDr. Štefanovi Karolčíkovi, PhD., z Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave

Literatúra

1. Posterus, Internetový časopis, <http://www.posterus.sk/?p=13013> (2012).

Doc. Ing. Karol Jesenák, PhD., Katedra anorganickej chémie, Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského, Mlynská dolina CH-2, 842 15 Bratislava
